

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckta motioner om översyn av gällande bestämmelser rörande vissa vitsord i examensbetyg m. m.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 49 av herr *Källqvist* och II: 59 av fröken *Vinge m. fl.* hemställles, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av bestämmelserna rörande vitsord i uppförande och ordning i examens- och andra slutbetyg, avgångsbetyg m. m. enligt i motionerna uppdragna riktlinjer.

I motionerna anföres bl. a. att den som i ett slutbetyg fått nedsatt vitsord i uppförande kan få svårigheter härav under hela sin återstående levnad. Trots dessa allvarliga följder är de former under vilka betyget utfärdas ej betryggande ur rättssäkerhetssynpunkt. Inom stora delar av vårt undervisningsväsen har förhållandena emellertid numera reglerats. I exempelvis folkskolans slut- och avgångsbetyg liksom i real- och studentbetyg skall vitsord i uppförande och ordning icke införas.

Vid folkskoleseminarierna skall däremot fortfarande vitsord i uppförande och ordning intagas i betyg över folkskollärary- och småskolläraryexamen. Föreskrift härom finnes också i 1958 års stadga för folkskoleseminarierna, men dessa bestämmelser skall icke träda i kraft förrän nya undervisningsplaner utfärdats. Dessförinnan bör frågan om uppförande- och ordningsbetygen omprövas. Samtidigt bör även förhållandena vid övriga läroanstalter undersökas.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 59.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från skolöverstyrelsen, lärarhögskolan i Stockholm, Svenska seminarieläraryöreningen, Sveriges folkskolläraryförbund, Sveriges folkskolläraryrinneförbund, Sveriges småskolläraryförbund och Blivande lärares riksförbund.

Skolöverstyrelsen vitsordar riktigheten av de i motionen lämnade uppgifterna och anför att enligt stadgan för folkskoleseminarierna lärarkandidaterna i examen skall erhålla vitsord i uppförande och ordning, företrädesvis avseende det senaste läsåret, vilka vitsord jämte övriga i examen givna vitsord skall införas i särskild examenslängd. Betyg över folkskolläraryexamen och småskolläraryexamen skall utfärdas av rektor enligt av skolöverstyrelsen utfärdade anvisningar. Enligt övergångsbestämmelserna skall dessa regler träda i kraft först sedan nya undervisningsplaner utfärdats. Kungl. Maj:t har utfärdat provisoriska timplaner för innevarande läsår. Om riksdagen biträder i 1960 års statsverksproposition framlagda förslag till definitiva timplaner för folk- och småskolläraryutbildningen, kommer folkskolläraryexamen på

tvååriga linjen enligt de nya planerna att första gången avläggas år 1961. Frågan om nytt formulär för betyg över folkskolläraryxamen blir då aktuell. Överstyrelsen har för avsikt att låta vitsorden för uppförande och ordning utgå i det nya betygsformuläret, därest hinder för en sådan anordning icke uppkommer. Härigenom skulle överensstämmelse nås med praxis i fråga om examensbetyget på mellanskollärlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm. Hinder synes vidare icke föreligga för överstyrelsen att föreskriva, att dessa vitsord från och med år 1961 ej heller skall utskrivas i folkskolläraryxmen på fyraårig linje och i småskolläraryxmen.

Överstyrelsen är emellertid icke beredd att utan ytterligare överväganden förorda, att dessa vitsord slopas för lärarkandidaterna under utbildningstiden.

Beträffande utbildningen av lärare för skolorna för blinda resp. döva avser överstyrelsen att meddela sådana bestämmelser, att vitsord för uppförande och ordning icke längre kommer att utsättas i de betyg, som utfärdas efter genomgången utbildning.

Lärarkollegiet vid lärarhögskolan i Stockholm anför, att i examensbetyg från skolan icke förekommer vitsord i uppförande och ordning. Detta har icke medfört några olägenheter, och kollegiet skulle icke tillstyrka införande av dylika vitsord, om sådant ifrågasattes.

Seminarie lärarföreningen tillstyrker, att ifrågavarande vitsord icke längre skall införas i folkskolläraryxmen och småskolläraryxmen.

Folkskolläraryxmenförbundet, Folkskolläraryxmenförbundet och Småskolläraryxmenförbundet har avgivit gemensamt yttrande. Däri anföres bl. a. att reglerna bör vara lika för alla lärare. Särskilt angeläget synes vara, att bestämmelserna är lika för seminarierna och lärarhögskolan. Vitsord i uppförande och ordning bör ej intagas i betyg över folkskolläraryxmen och småskolläraryxmen.

Blivande lärares riksförbund framhåller, att om en lärarkandidat blir dömd för brott, framkommer därvid om kandidaten är lämplig för läraryrket eller icke. Han bör emellertid icke dömas för samma brott två gånger dels vid domstol och dels på livstid genom nedsatt ordnings- och uppförandebetyg. Förbundet har gjort framställning hos skolöverstyrelsen om att detta betyg skall utgå ur lärarutbildningsanstaltens såväl termins- som avgångsbetyg.

Utskottet

I motionerna behandlas huvudsakligen frågan om borttagande av vitsord i uppförande och ordning i betyg över folkskolläraryxmen och småskolläraryxmen. Härutöver har motionärerna emellertid framfört den allmänna synpunkten, att det starkt kan ifrågasättas om uppförande och ordning över huvud taget skall betygsättas för vuxna elever och förordad en undersökning av förhållandena vid alla läroanstalter, där statlig myndighet har inflytande över stadgar eller betygsformulär. Någon närmare motivering för sistnämnda yrkande har icke lämnats i motionerna.

Att vitsord i uppförande och ordning i avgångsbetyg numera borttagits vid många läroanstalter är enligt utskottets mening ett steg i rätt riktning. Ett ståndpunktstagande till spörsmålet, huruvida en översyn bör göras beträffande alla i motionerna avsedda skolor kan emellertid ske först efter överväganden, grundade på ett väsentligt större material än som nu stått till utskottets förfogande. Ett omfattande remissförfarande för att införskaffa detta material vore nödvändigt och en översyn av hela området finge, med hänsyn till skillnaderna i förutsättningar för olika skolor och till de mångfaldiga intressen som därvid skulle göra sig gällande, beräknas taga förhållandevis lång tid i anspråk. Det bör i sammanhanget beaktas att anhopningen av utredningsuppdrag inom ecklesiastikdepartementet är mycket stor. Utskottet har funnit det i motionerna framförda huvudproblemet — att avskaffa betyg i uppförande och ordning i folkskolläro- och småskolläroexamina — vara av sådan angelägenhetsgrad att det bör bringas till en snar lösning och har förmenat att detta syfte bäst tillgodoses om problemet upptages till självständig prövning.

Utskottet är sålunda icke berett att taga ståndpunkt till frågan, om en översyn av systemet med betyg i uppförande och ordning beträffande samtliga i motionerna avsedda skolor bör komma till stånd, men vill starkt understryka önskvärdheten av att motionärernas förslag i övrigt genomföres — dvs. att frågan om uppförande- och ordningsbetygen för folkskoleseminarierna och småskoleseminarierna omprövas och att formulären vid platsansökningar blir likformiga för alla sökande. Det synes utskottet uppenbart obilligt med de svåra följderna för vederbörande lärare ett nedsatt vitsord kan få. Det kan erinras om att betyg i ordning och uppförande icke gives vid lärarhögskola. Med nu rådande ordning kan exempelvis den situationen uppstå att en från folkskoleseminarium utexaminerad lärare, som söker tjänst i konkurrens med en som utexaminerats från lärarhögskola, tvingas att redovisa ett nedsatt betyg. Det är sålunda av vikt, med hänsyn till redan utfärdade betyg, att ansökningsformulären göres likformiga och icke upptager betyg i uppförande och ordning.

Som framgår av det ovan anförda anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionärernas förslag i dess helhet men vill med hänsyn till angelägenheten av de åtgärder utskottet förordat hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 49 och II: 59 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giver till känna vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 1 mars 1960

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Möller, Sörlin, Nestrup, Söderberg, Larsson, Lars, Andersson, Axel Emanuel, Johansson, Tage, och Schött;

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Engkvist, Dickson, Ekström i Björkvik, Björkänge, Jacobsson i Sala, Svensson i Krokstorp, fru Jäderberg, herr Nelander, fru Thunvall, herrar Nihlfors och Grebäck.

Reservation

av herrar *Söderberg, Tage Johansson, Jacobsson* i Sala och *Nihlfors*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Motionärerna har framfört den principiella synpunkten, att det starkt kan ifrågasättas om uppförande och ordning skall betygsättas för vuxna elever, och förordat en undersökning av förhållandena beträffande denna betygsättning vid de läroanstalter, där statlig myndighet har inflytande över stadgar eller betygsformulär. I samband därmed har motionärerna förordat översyn av bestämmelserna rörande vitsorden i uppförande och ordning i examens- och andra slutbetyg, avgångsbetyg m. m. Motionärerna har huvudsakligen uppehållit sig vid frågan om det kan vara riktigt, att vitsord i uppförande och ordning fortfarande skall intagas i betyg över avlagd folkskollärary- och småskolläraryexamen när sådana vitsord icke gives för bl. a. lärarhögskolans elever och enligt bestämmelserna i folkskolestadgan och läroverksstadgan ej heller skall införas i slut- och avgångsbetyg resp. examensbetyg från folkskolor och läroverk.

Att vitsord i uppförande och ordning i avgångsbetyg och examensbetyg borttagits vid många läroanstalter är enligt utskottets mening i och för sig tillfredsställande. Utskottet delar den principiella uppfattningen att det starkt kan ifrågasättas om uppförande och ordning över huvud taget skall betygsättas då ett sådant system ofta kan medföra orimliga konsekvenser för en ung människas framtid.

Utskottet anser därför att en allmän översyn av hithörande förhållanden snarast möjligt bör igångsättas genom Kungl. Maj:ts försorg. Utskottet finner det dock angeläget att det i motionerna särskilt berörda problemet — att avskaffa betyg i uppförande och ordning i folkskollärary- och småskolläraryamina — blir föremål för omedelbar behandling och förutsätter att Kungl. Maj:t vidtager härför erforderliga åtgärder. Det synes utskottet uppenbart obilligt om dessa betyg för småskollärary och folkskollärary bibehålles med de svåra följderna som ett nedsatt vitsord kan medföra för vederbörande lärare. Med nu rådande ordning kan exempelvis den situationen uppstå att en från folkskoleseminarium utexaminerad lärare, som söker tjänst i konkurrens med en som utexaminerats från lärarhögskola, tvingas att redovisa ett nedsatt betyg. Det är sålunda av vikt, med hänsyn till redan utfärdade betyg, att

ansökningsformulären göres likformiga och icke upptager betyg i uppförande och ordning.

Under återopande av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med anledning av de likalydande motionerna I: 49 och II: 59, besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av bestämmelserna rörande vitsord i uppförande och ordning i examens- och andra slutbetyg, avgångsbetyg m. m. enligt i motionerna uppdragna riktlinjer.»